

DOROTA STEC

Zasady BHP w praktyce

- Jak zorganizować stanowisko pracy?
- Szkolenia bhp – kiedy i dla kogo?
- Procedura postępowania w razie wypadku przy pracy
- Jak przeprowadzić ocenę ryzyka zawodowego?

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej książki nie może być powielana ani rozpowszechniana za pomocą urządzeń elektronicznych, kopiujących, nagrywających i innych – bez pisemnej zgody wydawcy.

Wydawca:

Wszechnica Podatkowa
ul. Bałuckiego 31, 30-318 Kraków
tel. 12 410-54-00, faks 12 417-16-88
e-mail: wydawnictwo@tax.pl
www.wszechnicapodatkowa.pl

ISBN 978-83-61807-50-6

Projekt okładki:

Joanna Kołacz-Śmieja

Skład i łamanie:

Paweł Piętka, wydawnictwo FALL

Druk: Drukarnia Skleniarz

Kraków 2011

SPIS TREŚCI

Od Autora	6	3. Praca przy komputerze	21
Rozdział I. Podstawowe obowiązki pracodawcy	7	3.1. Minimalne wymagania bhp oraz ergonomii ..	21
1. Ochrona zdrowia i życia pracowników	7	3.2. Ocena warunków pracy	24
2. Znajomość przepisów i zasad bhp	9	3.3. Okulary i profilaktyczna opieka medyczna ..	25
3. Zawiadomienie inspektora pracy o działalności gospodarczej	9	4. Warunki pracy dla niepełnosprawnych	25
4. Pierwsza pomoc oraz ochrona przeciwpożarowa w zakładzie pracy	9	5. Odpoczynek w pracy	26
5. Konsultacje z pracownikami	11	5.1. Odpoczynek w pozycji siedzącej	26
6. Systematyczne kontrole stanu bhp	12	5.2. Pomieszczenia przeznaczone do wypoczynku ..	26
7. Wyznaczenie koordynatora	12	5.3. Przerwy w pracy	27
8. Instrukcje bhp	13	6. Oświetlenie	27
9. Wykaz prac szczególnie niebezpiecznych	13	7. Ogrzewanie	28
10. Wykaz prac, które wymagają asekuracji	14	8. Wentylacja	29
11. Prace w szczególnych warunkach	14	9. Narażenie na hałas	30
12. Obowiązki wobec pracowników tymczasowych ..	15	10. Działanie substancji szkodliwych dla zdrowia ..	30
13. Obowiązki wobec telepracowników	16	11. Pomieszczenia i urządzenia higieniczno-sanitarne	30
14. Inne obowiązki	17	11.1. Szatnie	31
15. Prawa pracownika	18	11.2. Umywalnie i pomieszczenia z natryskami ..	32
Rozdział II. Organizowanie stanowisk pracy	19	11.3. Ustępy	33
1. Obowiązki dotyczące pomieszczeń pracy	19	11.4. Pomieszczenia higieny osobistej kobiet	34
2. Stanowiska pracy	21	11.5. Pomieszczenia do ogrzewania się pracowników	34
		11.6. Jadalnie	34
		12. Palarnie	35
		13. Punkty pierwszej pomocy	37

14. Maszyny i urządzenia	37
14.1. Tymczasowe prace na wysokości	40
14.2. Korzystanie z drabin	41
14.3. Rusztowania	42
14.4. Liny i sprzęt do ustalania pozycji	42
15. Transport wewnętrzny i magazynowanie	43

Rozdział III. Służba bhp	49
1. Zadania służby bhp	50
2. Kwalifikacje pracowników służby bhp	52

Rozdział IV. Ocena ryzyka zawodowego	53
1. Obowiązek badania ryzyka zawodowego	54
2. Obowiązek dokumentowania oceny ryzyka zawodowego	55
3. Obowiązek informowania pracowników o ryzyku zawodowym	56
4. Odpowiedzialność pracodawcy	58

Rozdział V. Co jeszcze zapewnia pracodawca	59
1. Środki ochrony indywidualnej i zbiorowej	59
2. Odzież i obuwie robocze	60
3. Środki higieny osobistej	61
4. Posiłki i napoje profilaktyczne	62

Rozdział VI. Szkolenia dla pracowników	64
1. Szkolenie wstępne	65
2. Szkolenie i doskonalenie okresowe	68

Rozdział VII. Profilaktyczna ochrona zdrowia*	70
1. Badania wstępne, okresowe, kontrolne	70
2. Skierowanie na badania	72

Rozdział VIII. Choroby zawodowe	74
1. Obowiązek zapobiegania oraz inne powinności pracodawcy	74
2. „Zawodowy” charakter choroby	74
3. Okres zachorowania	75
4. Procedura postępowania w razie podejrzenia choroby zawodowej u pracownika	75
4.1. Zgłoszenie podejrzenia choroby zawodowej	75
4.2. Orzeczenie lekarskie	77
4.3. Stwierdzenie choroby zawodowej	78
4.4. Ocena „narażenia zawodowego”	78
4.5. Zawiadomienie o skutkach choroby zawodowej	79
5. Rejestr zachorowań	79
6. Świadczenia dla pracownika	81
7. Odpowiedzialność odszkodowawcza pracodawcy	81

Rozdział IX. Wypadki przy pracy	83
1. Procedura powypadkowa	84
1.1. Zgłoszenie wypadku	84
1.2. Ustalanie okoliczności i przyczyn wypadku	87
1.3. Protokół powypadkowy	89
1.4. Zatwierdzenie protokołu powypadkowego	90
1.5. Sporządzenie karty statystycznej wypadku	90

2. Rejestr wypadków	91	stwarzających niebezpieczeństwo	
3. Świadczenia powypadkowe	91	powstania pożaru	105
4. Odpowiedzialność odszkodowawcza pracodawcy .	92	1.7. Zapewnienie osobom przebywającym	
5. Wypadek w drodze do/z pracy	92	w obiekcie bezpieczeństwa i możliwości	
Rozdział X. Ochrona przeciwpożarowa	99	ewakuacji	106
1. Obowiązki związane z ochroną przeciwpożarową	99	1.8. Przygotowanie obiektu, budynku lub	
1.1. Przestrzeganie przeciwpożarowych wymagań		terenu do prowadzenia akcji ratowniczej. .	107
budowlanych, instalacyjnych		1.9. Zaznajomienie pracowników z przepisami	
i technologicznych	100	przeciwpożarowymi i porządkowymi	
1.2. Wyposażenie budynku, obiektu lub terenu		(z uwzględnieniem obsługi sprzętu	
w sprzęt pożarniczy i ratowniczy, środki		przeciwpożarowego i prowadzenia ewakuacji).107	
gaśnicze oraz w przeciwpożarowe		1.10. Ustalenie sposobów postępowania na	
wyłączniki prądu.	101	wypadek powstania pożaru, kłęski	
1.3. Zapewnienie utrzymania urządzeń sprzętu		żywiolowej lub innego miejscowego	
przeciwpożarowego w stanie pełnej		zagrożenia	108
sprawności technicznej i funkcjonalnej . . .	104	1.11. Oznakowanie obiektu	110
1.4. Przestrzeganie zasad eksploatacji instalacji		1.12. Powierzanie czynności z zakresu ochrony	
technicznych (elektrycznej, piorunochronnej,		przeciwpożarowej tylko osobom	
gazowej, kominowej i wentylacyjnej),		posiadającym odpowiednie kwalifikacje . . .	110
maszyn i urządzeń poprzez zapewnienie		2. Zasady postępowania w przypadku pożaru.	111
ich okresowych przeglądów i konserwacji . .	105	2.1. Alarmowanie o niebezpieczeństwie	111
1.5. Przestrzeganie wymagań bezpieczeństwa		2.2. Zasady postępowania w ramach akcji	
pożarowego związanych z prowadzeniem		ratowniczo-gaśniczej	112
procesów technologicznych mogących		2.3. Ewakuacja ludzi i mienia	114
powodować zagrożenie pożarem		3. Posługiwanie się sprzętem gaśniczym	116
lub wybuchem.	105	3.1. Gaśnice	116
1.6. Usuwanie lub zabezpieczenie w obrębie		3.2. Koc gaśniczy	118
budynków urządzeń lub materiałów		3.3. Hydrant wewnętrzny	118
		Wykaz najważniejszych aktów prawnych	120

OD AUTORA

Niniejsza książka powstała, aby ułatwić pracodawcom – poprzez wprowadzenie ich w świat przepisów stojących na straży utrzymania należytego stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w firmie – samodzielne wypełnienie obowiązków z zakresu bhp. Z uwagi na różnorodność podejmowanych działalności gospodarczych nie sposób jednak w tego typu opracowaniu uwzględnić wszystkich przepisów, często wręcz o charakterze specjalistycznym, stąd podjęcie pewnych szczególnych przedsięwzięć będzie koniecznością sięgnięcia ponadto do branżowych rozporządzeń. W niniejszym opracowaniu skupiono się bowiem w pierwszej kolejności na ogólnych przepisach, dotyczących wszystkich pracodawców, tak by zasygnalizować wielość obowiązków pracodawcy na tym polu. W tym miejscu należy podkreślić, że każdy pracodawca powinien sięgnąć do tekstów źródłowych (właściwych ustaw, rozporządzeń), ma on bowiem obowiązek znać przepisy bhp w zakresie niezbędnym do wykonywania ciążących na nim obowiązków. Dlatego gorąco zachęcam wszystkich Państwa do lektury aktów prawnych – można w tym celu skorzystać z ich wykazu umieszczonego na końcu opracowania, choć nie wyczerpuje on całokształtu prawodawstwa w tym zakresie i może zaistnieć konieczność sięgnięcia po bardziej szczegółowe rozporządzenia resortowe.

Zmian w prawie nie da się uniknąć. Mogą im przyświecać różne cele – od tak prozaicznych jak ujednoczenie terminologii, po istotne zmiany służące wdrażaniu prawa unijnego czy zwiększeniu gwarancji dla obywatela (utrzymaniu bezpieczeństwa i higieny pracy). Dlatego bieżące monitorowanie stanu prawnego w tym zakresie przez pracodawcę jest tak ważne. W resorcie zdrowia już ponad dwa lata temu przygotowano na przykład nowe rozporządzenie w sprawie badań pracowników – z istotniejszych zmian w nim ujętych warto wspomnieć o obowiązkowych wizytacjach stanowisk pracy przez lekarza medycyny pracy w celu oceny występowania szkodliwych i uciążliwych warunków u pracodawcy czy o nowym wzorze skierowania na badania, które pracodawca miałby wydawać w dwóch egzemplarzach. Jak dotąd nie doczekało się jednak publikacji.

Dlatego, aby rzetelnie i z pełną świadomością wykonać obowiązki gwaranta bezpiecznej pracy, pracodawca musi na bieżąco śledzić zmiany w prawie pracy, w tym także w przepisach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

ROZDZIAŁ I

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI PRACODAWCY

Przepisy prawne nakładają na pracodawców różnorodne obowiązki; spośród nich dość szeroką grupę stanowią te, które mają być wyrazem troski pracodawcy o życie i zdrowie swoich „podopiecznych”. To właśnie na nim, jako gwarancie tych wartości, spoczywa **odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny w zakładzie pracy**.

Nieprzestrzeżenie lub naruszenie tych obowiązków naraża pracodawcę na odpowiedzialność cywilną, wykroczenie, a nawet karną. Uchybienie obowiązkowi w zakresie bhp stanowi wykroczenie przeciwko prawom pracownika zagrożone grzywną od 1.000 zł do 30.000 zł.

UWAGA!!!

Z ODPOWIEDZIALNOŚCI TEJ NIE ZWALNIA PRACODAWCY POWIERZENIE OBOWIĄZKÓW ZWIĄZANYCH Z BHP INNEJ OSOBIE. NA ZAKRES TEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI NIE MAJĄ TAKŻE WPŁYWU OBOWIĄZKI PRACOWNIKÓW W ZAKRESIE BHP. ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRACODAWCY JEST ZAWSZE PEŁNA I NIEOGRANICZONA.

Co istotne, **wszelkie koszty podejmowanych działań oraz zastosowanych środków i rozwiązań na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy ponosi pracodawca**, bez możliwości przerzucenia ich na osoby trzecie, zwłaszcza nie mogą one w żaden sposób obciążać pracowników.

1. Ochrona zdrowia i życia pracowników

Przed wszystkim pracodawca zobowiązany jest **chronić zdrowie i życie pracowników poprzez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy**, wykorzystując do tego dostępne osiągnięcia nauki i techniki. Powinien przy tym uwzględnić nie tylko ogólnie obowiązujące normy, ale także indywidualne predyspozycje pracownika, np. przeciwwskazania związane ze stanem zdrowia. Obowiązek ten nie może być uchylony w drodze regulacji zakładowych czy też wolą stron.

Jako organizator pracy w swoim zakładzie pracy, pracodawca ma dbać o zapewnienie warunków nie zagrażających pracownikom, a zatem sam podejmować potrzebne działania, jak również stworzyć atmosferę przestrzegania przepisów bhp przez wszystkich w zakładzie pracy (sprawować należyte kierownictwo w tym kierunku). Prawidłowe spełnienie tego obowiązku następuje w szczególności poprzez:

- ▶ organizowanie pracy w sposób zapewniający bezpieczne i higieniczne warunki pracy,
- ▶ zapewnienie przestrzegania w zakładzie pracy przepisów oraz zasad bhp, wydawanie poleceń usunięcia uchybień w tym zakresie oraz kontrolowanie wykonania tych poleceń,

- ▶ reagowanie na potrzeby w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy oraz dostosowywanie środków podejmowanych w celu doskonalenia istniejącego poziomu ochrony zdrowia i życia pracowników, biorąc pod uwagę zmieniające się warunki wykonywania pracy,
- ▶ zapewnienie rozwoju spójnej polityki zapobiegającej wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym uwzględniającej zagadnienia techniczne, organizację pracy, warunki pracy, stosunki społeczne oraz wpływ czynników środowiska pracy,
- ▶ uwzględnienie ochrony zdrowia młodocianych, pracownic w ciąży lub karmiących dziecko piersią oraz pracowników niepełnosprawnych w ramach podejmowanych działań profilaktycznych,
- ▶ zapewnienie wykonania nakazów, wystąpień, decyzji i zarządzeń wydawanych przez organy nadzoru nad warunkami pracy,
- ▶ zapewnienie wykonania zaleceń społecznego inspektora pracy.

Pracodawca ma zapewnić właściwe warunki pracy nie tylko w bezpośrednim otoczeniu miejsca pracy danego pracownika, ale na terenie całego zakładu pracy.

Obowiązek zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy dotyczy także:

- ▶ osób wykonujących pracę na podstawie innej niż umowa o pracę, np. na podstawie umowy zlecenia czy umowy o dzieło,
- ▶ osób prowadzących w zakładzie pracy lub w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę działalność gospodarczą na własny rachunek,
- ▶ studentów lub uczniów odbywających zajęcia w zakładzie pracy, nie będących pracownikami.

Przy realizacji tego obowiązku pracodawca musi przestrzegać m.in. wymagań dotyczących

- ▶ rodzajów prac wymagających szczególnej sprawności psychofizycznej (określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 maja 1996 r., Dz. U. z 1996 r., nr 62, poz. 287),
- ▶ prac wykonywanych w różnych gałęziach pracy, określonych w branżowych rozporządzeniach właściwych ministrów,
- ▶ prac na wysokości (każda praca wykonywana powyżej 1 m od podłoża, chyba że powierzchnia pracy osłonięta jest ze wszystkich stron do wysokości co najmniej 1,5 m pełnymi ścianami lub ścianami z oknami oszklonymi albo wyposażona jest w inne stałe konstrukcje lub urządzenia chroniące pracownika przed upadkiem z wysokości),
- ▶ zatrudnienia młodocianych (warunki zatrudnienia, szczególna ochrona zdrowia, urlopy),

- ▶ zatrudnienia kobiet (zakaz zatrudniania przy pracach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia, ochrona kobiet w ciąży i karmiących piersią).

2. Znajomość przepisów i zasad bhp

Wypełnienie roli gwaranta bezpieczeństwa i higieny pracy wymaga od pracodawcy (jak i osób kierujących pracownikami) **znajomości w stopniu niezbędnym do wykonywania obowiązków, przepisów o ochronie pracy, w tym przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy**. Źródłem przepisów bhp jest przede wszystkim kodeks pracy oraz akty wykonawcze wydane na jego podstawie. Przepisem bhp mogą być również postanowienia z tego zakresu, zawarte w układzie zbiorowym pracy lub regulaminie pracy, obowiązującym w danym zakładzie pracy. Natomiast zasady bhp to nieunormowane w przepisach sposoby lub metody postępowania, mające na celu ochronę zdrowia lub życia pracowników, np. zasada wchodzenia na drabinę przodem, a nie tyłem. Mogą one także wynikać z instrukcji czy wskazań technologicznych.

3. Zawiadomienie inspektora pracy o działalności gospodarczej

Pracodawca rozpoczynający działalność gospodarczą ma obowiązek, **w terminie 30 dni** od dnia rozpoczęcia działalności, **zawiadomić pisemnie właściwego okrę-**

gowego inspektora pracy i właściwego państwowego inspektora sanitarnego o miejscu, rodzaju i zakresie prowadzonej działalności. Obowiązek ten aktualizuje się też w razie zmiany miejsca, rodzaju lub zakresu prowadzonej działalności, zwłaszcza zmiany technologii lub profilu produkcji, powodującej zwiększenie zagrożenia dla zdrowia pracowników. Ponadto właściwi inspektorzy mogą zobowiązać pracodawcę, prowadzącego działalność gospodarczą powodującą szczególne zagrożenie dla zdrowia lub życia pracowników (np. prace na wysokościach), do okresowej aktualizacji takiej informacji.

UWAGA!!!

OBOWIĄZEK ZAWIADOMIEŃ POWSTAJE WOBEC PRACODAWCY, A NIE OSOBY ROZPOCZYNAJĄCEJ DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ, A ZATEM DOPIERO Z CHWILĄ ZATRUDNIENIA PRZEZ TAKĄ OSOBĘ PIERWSZEGO PRACOWNIKA.

4. Pierwsza pomoc oraz ochrona przeciwpożarowa w zakładzie pracy

Pracodawca ma obowiązek:

- ▶ zapewnić środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników,
- ▶ wyznaczyć pracowników do udzielania pierwszej pomocy oraz pracowników do wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników,